

Декаденти утверджували автономність мистецтва більш радикально, аніж інші їхні колеги по перу в силу того, що наповнювали розуміння сутності мистецтва своїм власним змістом, або, швидше, своїм ставленням до цієї сутності.

Символісти 90-х років XIX століття спирались у своїй ідеології на філософію неоплатоністів, захоплювалися ідеями Джордано Бруно, окультними знаннями, вченнями алхімії. Символісти сподівалися дізнатися, як саме за допомогою символів розум може сугестіювати, пробуджувати у свідомості нову реальність, що знаходиться за межею рутинності та життєвих турбот.

Імпресіонізм, в свою чергу, взяв на озброєння філософські погляди скептиків і релятивістів, які стверджували, що ніщо не може бути інформативно пізнаваним в своїй суті, а людині передаються враження певного спостерігача, отримані від певних взаємовідносин з об'єктом. Усе в зовнішньому світі людини – плинне, а єдине, що існує – це мить, така ж швидкоплинна та минуча. Людина здатна передавати тільки свої враження – навіть коротке споглядання чогось евокує певні почуття.

Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що літературні традиції Вікторіанської епохи стали для наступного покоління митців тим базовим знанням, заперечення якого призвело до появи англійського авангарду, до якого входили і дендизм, і декаданс, і символізм з імпресіонізмом. Кожна з цих течій зуміла створити свою «надбудову» на ґрунті заперечення, у якій чітко простежувались і відповідне естетичне наповнення, і стиль, і образність. Таке різноманіття літературних течій усе ж мало і спільну рису – утвердження автономності та самоцінності мистецтва.

Література

1. Dowson 1896: Dowson E. Verses. – London, 1896. // <http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/lookupname?key=Dowson%2C%20Ernest%20Christopher%2C%201867-1900>.
2. Johnson 1917: Johnson J. Fifty Years and Other Poems, Cornhill, 1917, AMS Press, 1975.
3. Symons 1960: Symons A. The symbolist movement in literature. – London, 1960.
4. Yeats 1961: Yeats W.B. Essays and introductions. – London: Macmillan publishing company, 1961.- 246 p.

*Бабій Людмила Богданівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені В.Гнатюка*

КОНЦЕПТОСФЕРА РОМАНУ ДОРІС ЛЕССІНГ «THE SUMMER BEFORE THE DARK»

Сучасні пріоритети у лінгвістичних дослідженнях відбиваються у взаємозв'язку культура-мова-людина, який визначає вектори вивчення

літературознавчих та мовознавчих явищ. Разом з тенденціями та методами досліджень мови та мовної системи змінюється наукова лінгвістична парадигма ХХ та ХХІ століть. Увага у дослідженнях зосереджується на структурних характеристиках мовної категоризації, прагматичних дослідженнях мови у процесі її використання і взаємозв'язку між мовою та думкою.

Мова вивчається як система, яка функціонально залежить від людини. Саме тому, сучасні когнітивні дослідження спрямовані на вивчення особливостей концептуальних систем національних мов. Залежно від семантики одиниць, які репрезентують у мові той чи інший концепт, специфіка опису концептосфери лінгвістичними засобами набуває індивідуальних ознак.

Дослідження Д. Лихачова, С. Воркачова, О. Кубрякової, В. Маслової, З. Попової, Й. Стерніна виявили, що концепти утворюють певну структуровану систему, у якій відображається пізнавальний, культурний і психологічний досвід носія мови. Складові елементи концептосфери ґрунтуються на константах культури та культурних домінантах, які зосереджуються на соціально-культурних цінностях.

В. Маслова розглядає концептосферу як сукупність концептів, з яких, як із мозаїчних шматочків, складається полотно світорозуміння носія мови [2, с. 34]. Для С. Воркачова – концептосфера цілісний і структурований семантичний простір, сукупність концептів [1, с. 39].

Вивчаючи концептосферу художнього твору, ми можемо виявити авторську картину світу, через яку втілюється система концептів періоду, циклу творів чи окремого твору. У процесі дослідження концепти культури виявляються через ключові слова у тексті, як базові одиниці картини світу автора.

Творчість британської письменниці, нобелівської лауреатки та володарки майже усіх престижних британських літературних премій Доріс Лессінг мало відома в Україні та вагомий доробок авторки безумовно заслуговує на всебічне дослідження. Її твори є глибоким джерелом для вивчення базових, етнокультурних і соціокультурних концептів. Типові для британської культури концепти «домашнє вогнище» чи «дім», «клас», «соціальний статус», «процвітання», «приватність» є домінантними і у романі «The Summer Before The Dark».

Приналежність до певного класу та власний соціальний статус настільки вкорінені у британську культуру, що навіть думки головної героїні формуються як кліше, які втілюються через когнітивні метафори, якими звикли обмінюватися співрозмовники у світських бесідах : «*She was letting words and phrases as worn as nursery rhymes... Ah yes, first love! ... Growing up is bound to be painful! ... My first child, you know ... But I was in love! ... Marriage is a compromise.... I am not as young as I once was. Of course, the choice of one rather than another of these time-honoured phrases has seldom to do with a personal feeling, but more likely your social setting, or the people you are with on an occasion.*

Оберігаючи свою «приватність» ніхто не поспішає щиро висловлювати власні думки: «*You have to deduce a person's real feelings about a thing by a smile*

she does not know is on her face, by the way bitterness tightens muscles at a mouth's corner, or the way air is allowed to flow from the lungs...» [3, с. 15]

Зовнішність головної безумовно теж відповідає всім вимогам до її соціального статусу, якому вона відповідала і перебуваючи удома: «A woman in a white dress, white shoes, a pink scarf around her neck, standing on grass...her appearance was choice, all exquisite tact, for it was appropriate for this middle-class suburb and her position in it as her husband's wife. And, of course, as the mother of her children» [3, с. 34]. Таким чином узагальнюється і роль жінки у сім'ї: дружина і мати дітей.

Концепт «дім» один з найтипівіших для британського суспільства, тому описи не лише будинку, а доглянутого саду характеризують концептосферу роману: «the garden, was as lovely as an English garden is after twenty or so years of devotion. It looked as if man had not planted it, but as if it had chosen to grow into lawns and clumps of lilies, rose arbours and herb patches. The birds sang in it all the year. The wind blew tenderly in it. There was not a crumb of earth that Kate did not feel she knew personally, had not made—of course with the aid of earthworms and the frost» [3, с.47]

Концептуальна система твору поєднує у собі різні типи концептів, які актуалізують образний, понятійний, схематичний, фреймовий та інші рівні, або різні комбінації цих концептуальних сутностей. Аналіз концептосфери твору та виокремлення ключових концептів дає змогу виявити парадигму культурно значимих концептів автора.

Література

1. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки. – 2001. – №1. – С.64-72.

2. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика [учебное пособие] // Валентина Маслова. Мн.: Тетра Системс. – 2008. – 272 с.

3. Lessing D. The Summer Before The Dark // Doris Lessing. Vintage Books: New York. – 2009. – 236 p.

Боднар Ольга Богданівна,

Тернопільський національний економічний університет

ХУДОЖНІЙ ХРОНОТОП У РОЗВИТКУ СЮЖЕТУ

“Зійди, Мойсею” В. Фолкнера і “Привид мертвого дому” Вал. Шевчука – це великі мозаїчні полотна, в яких з епізодів складається панорама людського буття. І звідти є можливість говорити начебто зсередини. Герої і Фолкнера, і Шевчука відчують себе причетними до сонця, до зірок, до неба, вони – частина людства. Тестом на вірність людству є необхідність доводити собі й іншим, що персонаж – дійова людина.